

ECONOMISCHE CONSEQUENTIES ZUIVELPOOL BIOLOGISCHE MELK

Robert Hoste

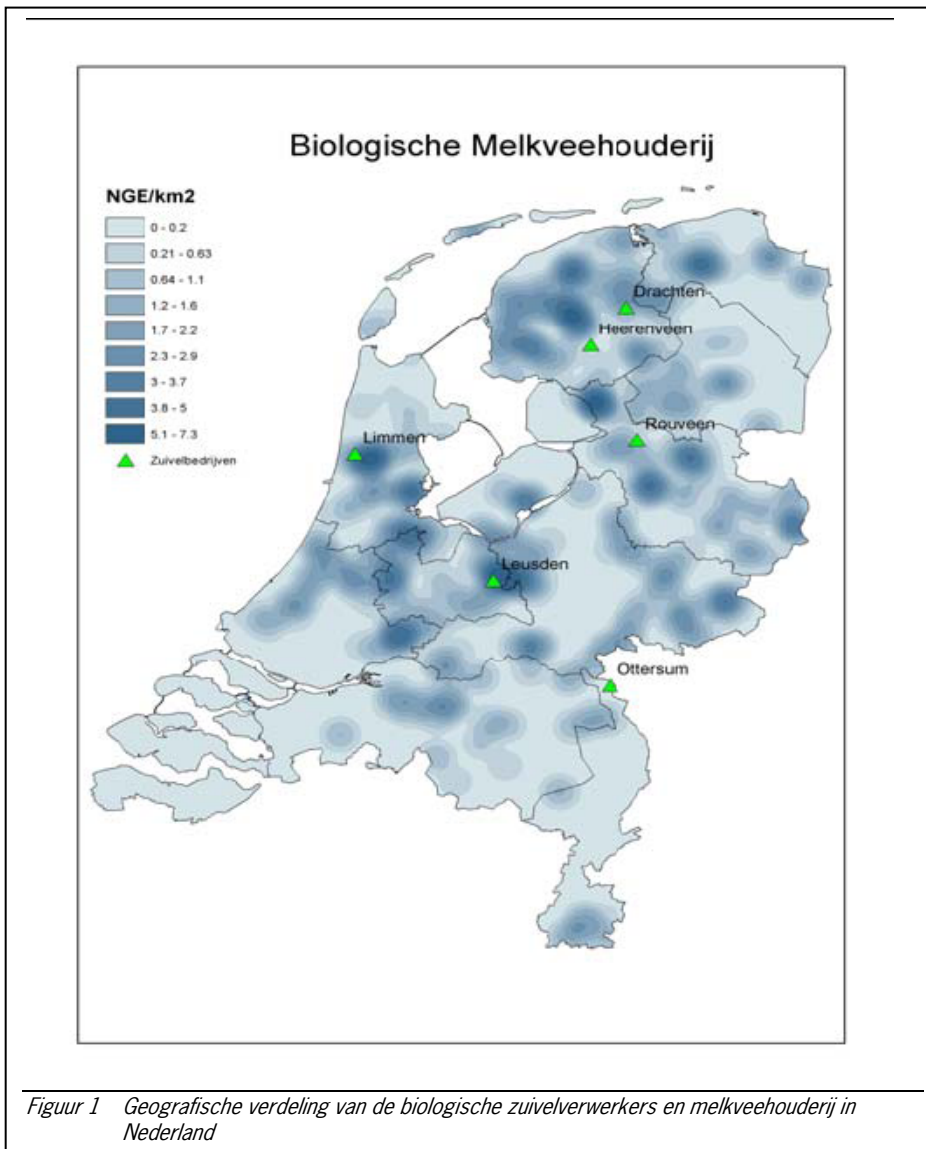
De vraag naar biologische zuivelproducten is momenteel groter dan het aanbod. Zuivelbedrijven willen uitbreiden, al dan niet in een gematigd tempo. Ook melkveehouders willen omschakelen, maar de productie springt onvoldoende snel in op de huidige toename van de vraag naar biologisch geproduceerde zuivelproducten. Bij een zuivelpool verkopen melkveehouder hun melk gezamenlijk aan de verwerkers, waardoor flexibel ingespeeld kan worden op wisselingen in vraag en aanbod bij de verschillende verwerkers. Fluctuaties in de afzet worden nu vooral opgevangen door de zuivelaars zelf. Door optimale samenwerking zou hier nog iets te verdienen zijn. De bedoeling van een zuivelpool is om het voordeel van deze optimalisatie terecht te laten komen bij de boeren. In opdracht van EkoHolland-op-Maat, een soort zuivelpool, en de vereniging van biologische veehouders, Natuurweide, heeft het LEI de economische consequenties en transportbesparingen van een zuivelpool in kaart gebracht, onder andere via interviews onder zuivelverwerkers. Centrale vraag is of de keten als geheel baat heeft bij een andere organisatie van het aanbod van biologische melk. Naast het Nederlandse EkoHolland-op-Maat is er ook gekeken naar de Engelse zuivelpool Omsco.

Melk-op-Maat

Het melkaanbod fluctueert vooral door het seizoenseffect. Zo wordt er in de zomer over het algemeen meer melk geproduceerd dan in de winter. Ook kan het melkaanbod variëren door bijvoorbeeld ziektes of een verloop van leveranciers. De vraag naar melkproducten varieert in de week. Voor het weekend is er relatief veel vraag naar dagverse melk. Zuivelbedrijven vangen dit op door een zodanig productieniveau dat ze voldoende dagverse melk kunnen leveren voor het weekend, terwijl op andere dagen meer melk verwerkt wordt tot kaas of condens. Ook kan een zuivelfabriek meer of minder melk nodig hebben doordat ze een contract met een grote afnemer hebben gekregen of juist verloren, of doordat de gemiddelde Nederlander gewoon meer biologische melk gaat drinken. Kan een zuivelpool hierin bemiddelen? De meeste schommelingen in vraag en aanbod kunnen niet door een pool worden opgevangen. Verschuivingen tussen zuivelbedrijven worden momenteel door de bedrijven zelf (deels) opgevangen, hetzij doordat ze elkaar onderling beleveren of door het uitbesteden van productie. De laatste twee activiteiten zouden ook door een onafhankelijke zuivelpool kunnen worden uitgevoerd. Momenteel echter maakt EkoHolland-op-Maat afspraken op jaarbasis over levering van melk, terwijl dit niet flexibel genoeg is voor het opvangen van korter durende schommelingen. Kennelijk is meer flexibiliteit nodig om hierin een rol te kunnen spelen.

Transportbesparing

Zuivelbedrijven en melkveebedrijven liggen niet altijd gunstig ten opzichte van elkaar (figuur 1). Bovendien wordt melk niet altijd geleverd aan het dichtstbijzijnde verwerkingsbedrijf en overlappen de werkgebieden elkaar. Bij een zuivelpool wordt melk niet geleverd binnen bestaande veehouder-zuivelbedrijf-relaties, maar daar waar vraag is en waar op kortste afstand geleverd kan worden. Er lijkt dus ruimte voor transportbesparing. Uit de interviews kwam naar voren dat besparingen van 1 tot 3 cent transportkosten per kilogram melk mogelijk zijn, afhankelijk van het zuivelbedrijf. Bijvoorbeeld, een kostenbesparing van 1 cent zou op de totale productie een bedrag van 1,1 miljoen euro betekenen of circa 3.700 euro per melkveehouder. Het is echter niet altijd duidelijk wat de zuivelaars precies meenemen in de transportkosten. De besparingsmogelijkheden moeten daarom met enige voorzichtigheid worden gezien. Aanvoertransport is daarnaast slechts een beperkt deel van de totale strategische afweging van een zuivelverwerker. Afzettransport (dichtbij consumenten) en locatieoverwegingen (een goede fabriek) spelen een minstens zo belangrijke rol.

Een rol voor de zuivelpool?

Terwijl de omvang van EkoHolland-op-Maat door autonome groei van de biologische zuivelproductie toeneemt, staan de geïnterviewde zuivelverwerkers, de potentiële afnemers van een zuivelpool, in het algemeen negatief tegenover de gang van zaken bij de sterke uitbreiding van EkoHolland-op-Maat. Dit hangt onder andere samen met het prijsbeleid. EkoHolland-op-Maat geeft een prijs die past bij de actuele markt, terwijl de zuivelverwerkers een rustig prijsverloop nastreven om zodoende in slechte tijden ook nog een reële prijs te kunnen uitbetalen aan hun leveranciers. Dit voorkomt ook plotselinge productiestijgingen die niet gelijk oplopen met de vraagontwikkeling. De zuivelverwerkers verwachtten dat melkveehouders die zijn overstapt naar EkoHolland-op-Maat de grootste klappen zullen krijgen als de markt krimpt, omdat er dan geen buffering mogelijk is met andere leveranciers waarvoor nog wél afzet is tegen biologische prijzen. Een toename van het marktaandeel van EkoHolland-op-Maat, zoals op moment wordt waargenomen, biedt echter mogelijkheden om de logistiek te verbeteren.

Meer informatie:

Rapport 5.07.01 *Economische consequenties van een zuivelpool voor biologische melk*